

היום נלמד בעזרת ה':

שבועות דף יז

(בעמ' הקודם)

בעי רבא, צריך שהייה למלקות או אין צריך שהייה למלקות: אם התרו באדם שנטמא בתוך העזרה שלא להישאר בעזרה, ובכל זאת הוא נשאר, האם הוא חייב מלקות רק אם הוא נשאר כדי שיעור השתחואה, או שחייב גם אם נשאר בפחות מכך?

צדדי הספק: לקרבן גמירי שהייה, למלקות לא גמירי שהייה: האם רק לגבי חיוב קרבן קיבלו חכמים מרבותיהם הלכה למשה מסיני שחייב קרבן רק בשיעור השתחואה, אבל לא לגבי חיוב מלקות, וא"כ חייב מלקות גם אם שהה פחות שכדי השתחואה. או דלמא בפנים גמירי שהייה, לא שנא לקרבן ולא שנא למלקות: או שחכמים קיבלו שאם הוא נטמא בתוך העזרה השיעור הוא כדי השתחואה בין לקרבן ובין למלקות, ואם הוא שהה פחות מכך לא חייב מלקות. תיקו.

בעי רבא, תלה עצמו באויר עזרה מהו: מה הדין אם הוא תלה את עצמו באויר העזרה (= כגון שקפץ על עמוד וכדו' ואין רגליו נוגעות ברצפת העזרה) ושהה בשיעור השתחואה, צדדי הספק:

כי גמירי שהייה דבת השתחואה, דלאו בת השתחואה לא גמירי: האם חכמים קיבלו שחייב רק על שהייה שהיא ראויה להשתחוות בה, אבל על שהייה שאינה ראויה להשתחוות בה כגון שהוא תלה את עצמו באויר לא קיבלו חכמים שחייבים עליה. או דלמא בפנים שהייה גמירי, ל"ש דבת השתחואה ול"ש דלאו בת השתחואה: או שהם קיבלו שחייבים על שיעור שהייה, ואין זה משנה האם היא שהייה הראויה להשתחואה או לא. תיקו.

בעי רב אשי, טימא עצמו במזיד מהו: כלומר אם נאמר שיש חיוב מלקות רק אם שהה כדי השתחואה, מה הדין במקרה שהוא טימא את עצמו במזיד בתוך העזרה, צדדי הספק:

באונס גמירי שהייה, במזיד לא גמירי שהייה: האם חכמים קיבלו שרק כשנטמא באונס בתוך העזרה ושהה כדי השתחואה חייב מלקות, אבל אם טימא את עצמו במזיד הם לא קיבלו שזהו השיעור, וא"כ גם אם שהה פחות מכך חייב מלקות. **או דלמא בפנים גמירי שהייה, ל"ש באונס ול"ש במזיד:** או שהם קיבלו שמי שנטמא בעזרה ושהה כדי השתחואה חייב מלקות, ואין זה משנה אם נטמא באונס או במזיד. תיקו.

✎ **אסור לנזיר להיטמא בטומאת מת, וגם אם הוא כבר נטמא אסור לו לחזור ולהיטמא, ואם עבר ונטמא במזיד חייב מלקות.**

בעי רב אשי, נזיר בקבר בעי שהייה למלקות או אינו צריך: נזיר שנטמא באונס בתוך בית הקברות, כגון שהוא נכנס לבית הקברות בתוך תיבה, וכיון שהתיבה חוצצת בינו לבין הבית קברות לכן הוא לא נטמא בכניסתו לשם, ואח"כ בא מישור והוריד את הגג של התיבה ובכך הוא נטמא מיד מאוויר בית הקברות, והתירו בו **נְשִׁיץָא** והוא לא יִצָא מיד, אבל הוא לא שהה כדי השתחואה, האם חייב מלקות או לא? צדדי הספק:

כפנים גמירי שהייה, בחוץ לא גמירי שהייה: האם חכמים קיבלו ששיעור שהייה הוא רק בתוך העזרה ששייך בה השתחואה, אבל לא בחוץ (= כגון נזיר בבית הקברות) שלא שייך שם השתחואה. **או דלמא באונס גמירי שהייה, לא שנא כפנים ול"ש בחוץ:** או שהם קיבלו ששיעור שהייה הוא במי שנטמא באונס, ואין זה משנה האם הוא כפנים (= בעזרה) או בחוץ (= בבית הקברות). תיקו.

*

למזנו במשנה - בא לו בארוכה חייב בקצרה פטור וכו': (= אם זה שנטמא בעזרה יצא מהמקדש בדרך הארוכה למרות שיכל לצאת בדרך הקצרה יותר, חייב. אבל אם יצא מיד בדרך הקצרה ביותר ולא השתחוה ולא שהה, פטור).

אמר רבא: אם הוא הלך בדרך הקצרה הרי הוא פטור אפילו אם הלך 'עקב בצד אגודל' (= לאט לאט), ואפילו אם הוא הלך כ"כ לאט עד שהוא שהה בהליכתו כל היום כולו הרי הוא פטור.

בעי רבא, שהיות מהו שיצטרפו: אם הוא יצא בדרך הקצרה, ושהה מעט, והמשיך ללכת ושוב עצר מעט, האם כל השהיות הקטנות מצטרפות לשיעור כדי השתחואה וחייב או לא?

שאלה על רבא: ותיפשוט ליה מדידיה: כלומר מדוע רבא מסתפק בזה? והרי הוא יכול לפשוט את הספק ממה שהוא בעצמו אמר שאם הוא יצא והלך כל היום כולו פטור, וא"כ אין השהיות מצטרפות.

תשובה: התם בדלא שהה: מה שרבא אמר שהוא הלך 'כל היום כולו' אין הכוונה שהוא הלך ועצר מידי פעם, אלא שהוא הלך לאט ללא עצירה כלל, ולכן הוא הסתפק מה הדין אם הוא עצר מעט.

בעא מיניה אביי מרבה, בא לו בארוכה שיעור קצרה מהו: מה הדין אם הוא יצא בדרך הארוכה (= שאז הדין שחייב), אבל הוא רץ מהר ויצא באותו זמן שהיה לוקח לו אם היה הולך רגיל בדרך הקצרה, צדדי הספק:

שיעור גמירי, וכי בא לו בארוכה שיעור קצרה פטור: האם חכמים קיבלו שאם שהה בשיעור של הליכה בארוכה חייב, ולכן אם הלך בדרך ארוכה ושהה כשיעור הליכה בדרך הקצרה פטור. **או דלמא דוקא גמירי, בארוכה חייב בקצרה פטור**: או שהם קיבלו שההולך בדרך הארוכה חייב ובקצרה פטור, ואין זה משנה אם רץ או לא רץ.

א"ל לא נתנה ארוכה להדחות אצלו: ענה לו רבה - לא ניתנה לו הדרך הארוכה להתיר לו ללכת בה אפילו בריצה, כלומר אסור לו ללכת בארוכה בכל מקרה.

קושיא: מתקיף לה ר' זירא וכו': והרי הדין הוא שכהן טמא שעבד במקדש חייב מיתה בידי שמיים, ובהכרח מדובר בכהן שנטמא בתוך העזרה, כי אם הוא נטמא בחוץ ונכנס הוא חייב כרת ולא מיתה. ולכאורה, איך יתכן מקרה שהוא חייב מיתה בדי שמיים ולא כרת, והרי אם הוא לא שהה בעבודתו כדי השתחואה, א"כ איך הוא הספיק לעבוד עבודה בזמן כ"כ קצר? ואם הוא שהה כדי השתחואה הרי הוא חייב כרת ולא מיתה.

ר' זירא מבאר את הקושיא:

אי אמרת בשלמא: אמנם אם תאמר שחכמים קיבלו שחייב על שיעור שהייה, אפשר למצוא מקרה שהוא חייב מיתה, וזה במקרה שלאחר שעבד עבודה ושהה בה כדי השתחואה, הוא הכריח את עצמו לרוץ מהר בדרך הקצרה, והוא הספיק לצאת בפחות זמן שהיה לוקח לו אילו היה הולך רגיל בדרך הקצרה + שיעור השתחואה, ובמקרה כזה הוא פטור מכרת כיון שהוא לא שהה בשיעור חיוב כרת, שחיוב כרת הוא בשיעור של השתחואה + הליכה רגילה בדרך הקצרה, ואילו הוא רץ מהר ושהה פחות מכך, והוא חייב מיתה בידי שמיים על שעבד בטומאה.

אלא אי אמרת: אבל אם תאמר שחכמים קיבלו שחייב על הדרך הארוכה ואין זה משנה אם רץ או הלך לאט כיון שהוא שהה כדי השתחואה, א"כ קשה איך יתכן שכהן טמא שעבד במקדש חייב מיתה ולא כרת? והרי אפילו אם הוא יצא בקצרה בריצה חייב כיון ששהה כדי השתחואה.

תירוץ: אמר אביי: מה הקושיא? אפשר לומר שהוא עבד ללא שהייה, שמיד כשהוא נטמא הוא יצא בקצרה, ובדרך יציאתו הוא אחז מזלג בידו, ותקע אותו באחד מהאברים שעל המזבח והפך אותו, ועל כך הוא חייב מיתה ולא כרת כיון שלא שהה כשיעור.

וכדבר הונא: וכדברי רב הונא שאמר - זר (= מי שאינו כהן) שהפך את אחד האברים שעל המזבח במזלג, חייב מיתה בידי שמיים כדין זר שעבד במקדש. נמצא שהפיכת האברים במזלג היא עבודה, ואפשר לעשות עבודה זו ללא שהייה. (= הדבר נחשב לעבודה כיון שבכך הוא ממנה את עיכולו ע"י האש).

גופא - אמר רב הונא זר שהפך בצינורא חייב מיתה: הגמרא חוזרת לדברי רב הונא ומבארת אותם.

קושיא: היכי דמי: איך מדובר? ממה נפשך, אם זה מקרה כזה שאם לא היה הופך את החתיכה היא לא היתה מתעכלת הרי פשיטא שחייב מית הכי זו עבוד גמורה. ואם מדובר שאפילו אם לא יהפוך אותה היא היתה מתעכלת, אם כן הוא לא עשה כלום.

תירוץ: לא צריכא: מדובר במקרה שאם לא יהפוך אותה היא תתעלך בשמך שעתים, ואם הוא יהפוך אותה היא תתעכל תוך שעה. והחידוש כאן שגם 'קירוב עבודה' (זירוז עבודה) נחשב לעבודה.

*

א"ר אושעיא בעינא דאימא מילתא: אני רוצה לומר דבר אבל אני מפחד מהחברים שלי תלמידי החכמים.

הנכנס לבית המנוגע: הנכנס לבית טמא בצרעת, בהליכה אחורית וכולו נכנס פנימה חוץ מהאף שבולט החוצה, הוא טהור. ואפילו שאם היה נכנס בהליכה רגילה מקדימה היה נטמא ברגע שנכנס רוב גופו משום ש'רובו ככולו', כאן הוא טהור משום שכתוב בפסוק **"והבא אל הבית...יטמא"** התורה טימאה את הנכנס רק 'דרך ביאה' כלומר בהליכה נורמלית ולא בהליכה אחורית. ואני מפחד מחברי שיקשו עלי..

קושיא: **אי הכי כולו נמי:** אם כן גם כשנכנס כל גופו בהליכה אחורית עליו להיות טהור.

רבא מתרץ: כשנכנס כל גופו לתוך הבית הוא נחשב כמו כלי שנמצא בתוך הבית, והרי למרות שהכלי לא נכנס לבית כשהבית היה טמא אלא היה שם קודם לכן, ואם כן לכאורה אינו בכל הפסוק "והבא אל הבית...יטמא", בכל אופן הוא טמא, כי מה שנמצא בתוך הבית טמא כפי שלומדים מהפסוק "ופנו את הבית בטרם יבוא הכהן ... ולא יטמא כל אשר בבית".

תניא נמי הכי: הגמרא מביאה ראייה מברייטא לרבי אושעיא. הגגות של הלשכות שבעזרה אינן קדושות בקדושת עזרה (אלא הקדושה היא מהרצפה עד התקרה). ולכן אסור לאכול שם בשר קדשי קדשים, וכן לא שוחטים שם קדשים קלים. וטמא שנכנס דרך הגג להיכל פטור, שנאמר "ואל המקדש לא תבא" רק 'דרך ביאה' אסרה תורה לטמא להכנס, ולהכנס מהגג אין זו 'דרך ביאה'. מכאן לומדים שבכל מקום שכתוב בפסוק 'ביאה' הכונה 'דרך ביאה', והוא הדין לגבי בית המנוגע שכתוב בו לשון 'ביאה' כנ"ל.

*

למדנו במשנה - זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה וכו': כלומר לפני כן אמרה המשנה את דיני אדם שנטמא בתוך בית המקדש. ומוסיפה המשנה על כך שעל זה יש מצות עשה במקדש לשלח את הטמא החוצה מ'מחנה שכינה', ואם ב"ד הורו בה היתר בטעות הם לא חייבים על כך קרבן פר העלם דבר של ציבור. אבל על הוראת היתר בנידה הם כן חייבים והיינו כשהיה משמש עם הטהורה וכו'.

שאלה: **היכא קאי דקאמר זו היא?** מלשון המשנה 'זו היא' משמע שהיא כבר יודעת שעל הוראת ב"ד להיתר בנושא של בית המקדש הם לא חייבים להביא פר, ועכשיו היא אומרת שזו היא ההוראה הזו דהיינו של טמא שנמצא במקדש. והשאלה היכן כתוב במשניות את הדין הזה?

תשובה: **התם קאי:** במסכת הוריות. אין ב"ד חייבים על הוראה בטעות לגבי מצות עשה או לגבי מצות לא תעשה, בנושא של טומאת מקדש. דהיינו עשה - אם נטמא אדם בבית המקדש יש לו מצות עשה לצאת משם מייד ולא לשהות, ואם ב"ד הורו בטעות שהוא לא צריך לצאת משם הם פטורים מלהביא קרבן על כך. לא תעשה -

אם נטמא אדם מחוץ לבית המקדש יש לו לאו שלא להכנס למקדש, ואם הורו ב"ד שמותר לו להכנס הסלא חייבים על כך קרבן.

טעם הדבר, כי ב"ד מביאים קרבן על טעות בהוראה דוקא בעבירה שאם היה עושה אותה אדם יחיד הוא מביא חטאת קבועה, אבל בטומאת מקדש וקודשיו יחיד מביא קרבן עולה ויורד שהוא אינו קבוע, ולכן אם טעו ב"ד הם לא מביאים קרבן.

ואין מביאין אשם תלוי: אדם יחיד שיש לו ספק אם עבר על עשה או על לא תעשה בטומאת מקדש וקודשיו, לא מביא על כך קרבן אשם תלוי כמו שבאר המצות.

(והטעם, כי דוקא על במקרה שכשאר חטא בשוגג באופן ודאי הוא מביא חטאת קבועה אז כשאר יש לו ספק אם חטא בשוגג הוא מביא אשם תלוי. אבל בטומאת מקדש וקודשיו שגם אם אחט בוזזאות בשוגג הוא מביא קרבן עלה ויורד, ממילא בספק אין אשם תלוי. דין זה לומדת הגמרא בהוריות מפסוק).

אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה: אבל אם ב"ד הורו לאדם בדין של נידה, עשה - שהורו לו שאם הוא משמש ובאמצע היא אמרה לו שהיא נטמאה, מותר לו לפרוש מיד (ובאמת אסור לו לפרוש באבר חי). או לא תעשה - שהורו לו שמותר לו לשמש עם אשתו כשהיא נידה. הם מביאים על כך פר העלם דבר של ציבור. ואדם יחיד שמסופק אם עבר על אסור נידה באופן של עשה או לא תעשה, חייב להביא אשם תלוי. עד כאן המשנה בהוריות.

וקאמר זו היא מצות עשה וכו': ועל כך אומרת המשנה שלנו שזו היא הדוגמא של הוראת ב"ד במצות עשה לגבי מקדש ולגבי נידה וכו"ל.

*

איתמר אביי אמר משמיה דר' חייא בר רב - חייב שתיים: מי שבאמצע ששימש, נטמאה אשתו נידה, ופרש מיד, חייב שתי חטאות. אחת על 'הכניסה' (על תחילת הביאה) ואחת על 'הפרישה'.

הוי בה רבה: רבה התקשה בדבר. איך מדובר? או שמדובר סמוך לזמן שבו האשה רואה וסת, או שמדובר בזמן אחר.

אם מדובר סמוך לזמן שבו האשה רואה וסת, שהיה אסור לו לבוא עליה בזמן הזה כי היא עלולה לראות וסת. ובמי מדובר? אם מדובר בתלמיד חכם שיודע שאסור לו

לבוא עליה, אמנם על הכניסה מובן מדוע הוא חייב חטאת. משום שהוא חשב שהוא יצליח לבעול ולפרוש לפני שהיא תספיק לראות דם, והוא לא הצליח, ולכן הוא נחשב לשוגג וחייב חטאת. אבל קשה מדוע הוא חייב חטאת על הפרישה? והרי הוא תלמיד חכם שיודע שאסור לפרוש באבר חי, ואם כן הוא מזיד, ועל מזיד אין חטאת!

ואם מדובר בעם הארץ, הרי הוא לא יודע שצריך לפרוש מהאשה סמוך לוסתה, והוא גם לא יודע שאסור לפרוש באבר חי. ואם כן הוא עשה כאן שני איסורים בשוגג (גם כניסה וגם פרישה מיידית). אבל היה פה העלם אחד על שניהם, ולכן הוא חייב רק חטאת אחת. כמו אדם שאכל שני כזיתים של חלב בהעלם אחד, שחייב חטאת אחת. ומדוע אמר אביי שחייב שתיים?

ואלא בשאין סמוך לוסתה: אלא מדובר במקרה שזה לא היה סמוך לזמן שהיא אמורה לראות וסת. ובמי מדובר? אם מדובר בתלמיד חכם, הוא לא חייב שום חטאת. כי על הכניסה הוא 'אנוס' משום שלא היה אמור להעלות בדעתו שהיא תראה, ועל הפרישה מיידית הוא מזיד (ואין על מזיד חטאת).

ואם מדובר בעם הארץ, הוא חייב רק חטאת אחת, על הפרישה מיידית שלא ידע שאסור לו לעשות זאת.

הדר אמר רבא: לאחר מכן תירץ רבא. מדובר בסמוך לוסתה, ובתלמיד חכם כזה שהוא 'תלמיד חכם לזו ואין תלמיד חכם לזו'. כלומר הוא יודע שאסור לו לשמש סמוך לוסתה, אבל הוא לא יודע שהמשמש עם הטהורה ונטמאה אסור לו לפרוש מייד.

ולכן הוא עשה פה שני איסורים בשוגג שלא בהעלם אחד! דהיינו על הכניסה הוא שוגג, כי הוא חשב שהוא יצליח לבעול לפני שהיא תראה וסת. ועל הפרישה הוא שוגג, כי הוא לא ידע שאסור לו לפרוש מייד. אמנם היתה כאן ידיעה בין שני האיסורים. כי כאשר היא אמרה לו שהיא נטמאה, נודע לו שהוא עשה איסור בשוגג בכניסה, ולאחר שהוא פרש מיידית, נודע לו שהיה אסור לו לפרוש מייד. ולכן הוא חייב שתי חטאות.